

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

La formació, la promoció de la cultura i el patrimoni del país i el foment de la indústria varen ser pilars fonamentals de l'acció de govern de la Man-

La Renaixença política de Catalunya

L'any 1914, l'Estat espanyol donava llum verd a la creació de la Mancomunitat de Catalunya, una federació lliure de les quatre diputacions que obria la porta a la recuperació de la capacitat de gestió administrativa de les antigues Corts Catalanes. Era una solució de compromís per a les aspiracions de la societat catalana, però en tot cas, també era una oportunitat de fer aflorar novament l'entitat política de Catalunya dins d'un estat rígidament centralista, que dos-cents anys enrere havia aniquilat les llibertats catalanes amb la implantació dels decrets de Nova Planta.

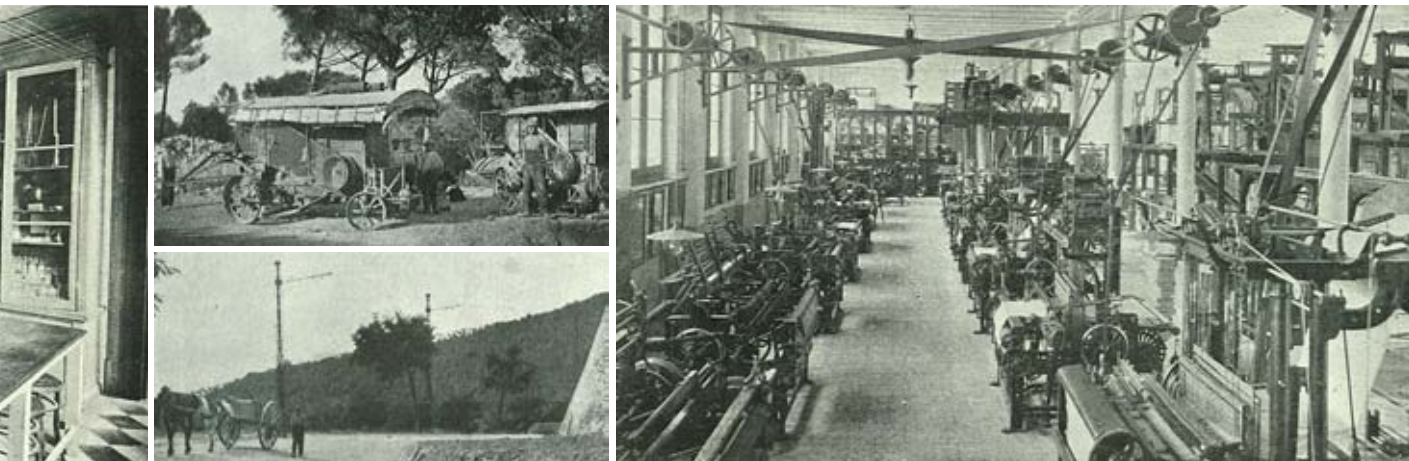
El primer discurs del president de la Mancomunitat, Enric Prat de la Riba, cristal·litzava l'essència d'aquesta Renaixença política que el país estava a punt de tirar endavant: "La Mancomunitat clou un període que comença amb la caiguda de Barcelona, amb el decret de Nova Planta i n'inicia un altre, que és el demà". Certament, la Mancomunitat de Catalunya seria la primera institució de govern pròpiament catalana després de la desfeta del 1714. Començava un camí ple de dificultats econòmiques i traves competencials, però la unió de les diputacions provincials reforçaria una identitat mancada fins llavors d'una institució que la representés.

Ara fa cent anys, la Mancomunitat de Catalunya (1914-1924) va bastir les primeres estructures d'estat del país en àmbits com la cultura, l'ensenyament, les carreteres, la sanitat, la política social o la hisenda. Fruit de la unió lliure i solidària de les quatre diputacions catalanes, aquella institució feia renàixer un país esclafat per dos-cents anys de centralisme.

Encallats a Madrid. Tres anys enrere, el 1911, la Diputació de Barcelona ja havia estudiat la idea de crear un organisme comú que mancomunés les quatre diputacions catalanes, amb l'objectiu d'introduir la base d'un poder regional, millorar les infraestructures, modernitzar el programa educatiu i fomentar i difondre la llengua i la cultura catalanes. Proposava "la reconstitució de la personalitat catalana, regida autònicament per una Diputació única", i que aquest acord fos proposat al president del govern i a la resta de diputacions catalanes. Amb el vist-i-plau de les diputacions, el projecte va viatjar a Madrid, on fou aprovat pel govern liberal de Canalejas el 1912. Però l'assassinat del president del go-

vern per un anarquista va provocar la divisió dels liberals i l'oposició dels conservadors a aquest projecte, que no veuria la llum fins el 6 d'abril de 1914. La Mancomunitat estructuraria la seva acció de govern en vuit àrees: Cultura i Instrucció, Camins i Ports, Obres Hidràuliques i Ferrocarrils, Telèfons, Agricultura i Serveis Forestals, Beneficència i Sanitat, Política Social, i Hisenda.

El projecte, pilotat per la Lliga Regionalista, era molt il·lusionant. Però naixia amb unes limitacions que aviat tallarien les ales al país. De fet, durant els deu anys de la seva existència mai no va arribar a produir-se cap cessió de competències per part del govern espanyol, ni modificacions pressupostàries

comunitat de Catalunya, presidida per Enric Prat de la Riba. També va fer millores notables en les comunicacions entre municipis del país.

que augmentessin els seus recursos. D'altra banda, la supervivència de la Mancomunitat depenia de Madrid, que podia suspendre-la en qualsevol moment, ja que era un simple ens administratiu.

La cultura, prioritat. Malgrat les limitacions, la Mancomunitat va deixar un pòsit cultural i educatiu potent. Va posar en marxa un projecte de redreçament centrat en la reafirmació de la llengua i la cultura catalanes que incloïa accions com la creació de biblioteques populars, les escoles experimentals i la introducció dels estudis normals. Pel que fa a la llengua, l'Institut d'Estudis Catalans, que s'havia creat el 1907, va rebre l'encàrrec de la unificació ortogràfica, que va dur a terme el fillolleg Pompeu Fabra i que no es culminaria fins anys més tard amb l'elaboració del *Diccionari General* (1932). La divulgació i la protecció del patrimoni cultural català també va ser prioritària, gestionada per la Junta de Museus i el Servei de Conservació i Catalogació de Monuments.

Paral·lelament, des de la Mancomunitat es va impulsar la renovació pedagògica que va permetre la introducció a Catalunya dels mètodes de l'educadora italiana Maria Montessori, així com l'impuls de l'Escola Industrial, l'Escola del Treball i l'Escola de l'Administració local. La missió d'aquestes noves institucions educatives va ser la potenciació de la diversificació professional i la formació professional de quadres tècnics de nivell mitjà i superior per a la indústria i el comerç.

Estat del benestar. En el capítol de la protecció social, la Mancomunitat es va destacar per dur a terme polítiques amb una gran repercussió en la qualitat de vida dels catalans. A tall d'exemple, va implantar pensions per als obrers majors de 75 anys, "siguin de bona conducta, indigents i desvalguts, o que hagin treballat la major part de la seva vida". També va crear una assegurança infantil en tots els establiments benèfics provincials de Catalunya, perquè quan els infants complissin 20 anys disposessin d'uns estalvis, i va posar en marxa una borsa de treball, un Institut d'Orientació Professional i una Oficina d'Informació Econòmica i Social, que permetria obtenir dades demogràfiques i econòmiques exclusivament de Catalunya.

Infraestructures de futur. La Mancomunitat va invertir molts recursos en la realització d'un pla de construcció, reforma i millora de la xarxa viària de carreteres i camins provincials, així com en l'establiment d'una completa xarxa postal i telefònica, que va fer arribar el telèfon a alguns dels pobles més aïllats de Catalunya. Però en aquest capítol, la Mancomunitat tenia unes aspiracions que no van arribar a complir-se. Francesc Cambó, ministre de Foment del govern d'Antoni Maura el 1918, volia aprofitar aquesta posició per pal·liar les deficiències en matèria d'infraestructures que arrossegava Catalunya, no pas canviant la mentalitat radial, repte impossible, però sí a través d'un pla quinquennal de crèdits globals per donar una empenta a les

obres públiques. Les ajudes augmentarien l'eficiència de les infraestructures sense alterar gaire la despesa; això sí, Madrid hauria de cedir el control de les infraestructures a les Mancomunitats. Catalunya podria tornar a arranjar carreteres deficientes, perllongar línies de ferrocarril i vertebrar el territori.

Però Cambó va topar amb el rebuig frontal del seu propi equip de govern. Havia gosat travessar el mur infranquejable de les infraestructures i la resposta havia estat una gran decepció: "Tot està igual, no serveixen de res els nostres esforços per salvar Espanya. [...] Tenim dret a continuar en el Govern Nacional per resoldre problemes administratius amb la certesa que no s'ha de donar, ara per ara, cap satisfacció a les aspiracions de Catalunya, o hem de tornar a casa, convertir l'excitació d'avui en un gran moviment patriòtic, procurant estar units tots, i plantejar a la vegada no el problema reduït d'una delegació de serveis, sinó el problema integral de l'autonomia de Catalunya?", sentenciava Cambó a les seves memòries.

El 1924, Primo de Rivera nomenà el general Losada president interí de la Mancomunitat. Començà aleshores una política de repressió del català a les escoles i d'imposició del castellà, fins que el 1925 el dictador va dissoldre oficialment la Mancomunitat.

Fos com fos, Catalunya havia bastit les primeres estructures d'estat, demostrat que era un país constructiu, dinàmic i capaç de gestionar el seu futur.

Gemma Aguilera